

Det får du lära dig i Windows XP-skolan

Välkommen till Komputer för allas Windows XP-skola. Här får du lära dig hur de många funktionerna fungerar i den senaste Windows-versionen.

Skolan kan även användas som en källa för allmän information om Windows XP – för dem som aldrig tidigare har använt Windows. Men även de som redan känner till tidigare versioner av Windows – men inte vet så mycket om XP:s ändringar och utseende – kan hämta fakta, kunskaper och inspiration här.

Skolan börjar med en åtta sidors artikel i det här numret och fortsätter sedan med två sidor åt gången i kommande fem nummer av tidningen. I takt med att artiklarna har publicerats i tidningen hamnar de även på K-CD:n i form av PDF-filer under rubriken Komputerskolan.

Läs alla avsnitt av Windows XP-skolan.

1 2 3 4 5 6 Man måste aktivera Windows XP för att få det att fungera. Se hur man gör och lär dig grunderna om Windows XP, bland annat nytt utseende, ny "Startmeny", nya mappfunktioner, samt hur man gör för att dela pc:n med andra. Även det senare har blivit lätt.

1 2 3 4 5 6 Du kan utan större problem få Windows XP att se ut som Windows 98/Me om du gärna vill det. Lär dig att anpassa skrivbordet, Startmenyn och mapparna så att allt till slut ser ut som du vill ha det.

1 2 3 4 5 6 Ordning och säkerhet är alltid bra. I det tredje avsnittet får du lära dig städa upp i din dator, att återskapa systemet, säkerhetskopiera och att skydda dina filer. Till det räknas det nya filsystem som XP kan använda.

1 2 3 4 5 6 Videoprogrammet Windows Movie Maker är en nyhet och en fast del i XP. Vi tar en titt på programmets möjligheter och på funktionerna i Windows Media Player, som i sin senaste version också har flera nya funktioner.

1 2 3 4 5 6 Windows XP fungerar annorlunda än tidigare Windowsversioner. Det kan i några få sammanhang skapa problem med både äldre program och datorns hårdvara. Vi löser de vanligaste problemen i del fem av skolan.

1 2 3 4 5 6 Ett nätverk består av flera datorer och det används inte längre bara av företag, fler och fler har nätverk där hemma. Det är Windows XP i hög grad förberett för. Lär dig hur man gör för att dela filer och hela enheter.

Lär dig utnyttja Windows XP till 100 procent!

Den senaste versionen av Windows ser inte bara annorlunda ut, den fungerar också annorlunda – och bättre – än äldre versioner. Om du har köpt Windows XP så kan du här lära dig både grundläggande och nya möjligheter.

Vad man än skulle kunna frestas att tycka om nya Windows XP så är nog alla ändå rörande eniga om att det nu är betydligt mer fart och fläkt över det hela. Och det råder säkerligen inte heller några större tvivel om att XP är den stabilaste och bästa Windowsversionen hittills. Dessutom är det den här gången tal om en äkta ny Windowsversion jämfört med till exempel 1995 då det senast hände något stort med Windows.

XP är en förkortning av engelskans Experience som man kan översätta med både erfarenhet och upplevelse. Det är en vidareutveckling av Windows 2000 som nog inte speciellt många har på sin hem-pc eftersom just den versionen i första hand riktade sig mot affärslivet. Av just den anledningen skulle 2000-versionen även uppfylla speciella krav på säkerhet, stabilitet och kapacitet.

Många av dessa krav består i XP, men det är inte det man har lagt vikt vid i samband med marknadsföringen av det nya styrsystemet. Man har i stället valt att understryka behagligt utseende och mängder av hjälpfunktioner – med andra ord egenskaper som vanliga människor med en dator i vardagsrummet eller arbetsrummet har användning för.

XP startar snabbare än sina föregångare, verktygsraden anpassar sig automatiskt till vad man företar sig och det står hela tiden en "trollkarl"

beredd att hjälpa till med ovana uppgifter. I förhållande till tidigare versioner av Windows kommer program som av en eller annan anledning går i baklås inte att orsaka att datorn fryser. I XP får man nämligen veta att aktuellt program utfört en förbjuden åtgärd och därför stängs.

Om det lönar sig att uppgradera till Windows XP är en smaksak. Densom har en tidigare version av Windows som fungerar bra behöver strängt taget inte uppgradera. Men å andra sidan går man då miste om en mängd användbara finesser och nya funktioner, och dessutom nya funktioner som gör det lättare att lösa uppgifter på ett effektivare sätt.

Man kan till exempel anpassa sina mappar så att de lämpar sig för dokument, musik, bilder eller video, och digitala funktioner gör det möjligt att skanna, organisera och dela bilder.

Musikverktygen gör det lättare att hitta, hämta, spara och spela upp digital musik. Det finns program för att skapa, dela och titta på video på datorn, och slutligen så finns det många utmärkta möjligheter för att dela datorn med andra och att placera den i begränsade nätverk.

Allt det här – och mycket annat – kommer vi att gå igenom i den här skolan. Dessutom visar vi hur du slipper färgen och de nya bilderna om du hellre vill att Windows skall se ut som det du är van vid. ■

Kontrollpanelen

Här får du direkt tillgång till de viktigaste funktionerna i den nya kontrollpanelen.

Bildaktiviteter

Klicka en gång så visas bilderna i din bildmapp som ett bildspel.

Cd-bränning

Kopiera filer direkt till en cd med Windows eget brännarprogram.

Mappinställningar

Använd mappar som är anpassade till just det slags innehåll du lägger i dem.

Movie Maker

Lek med film och video i det inbyggda videoredigeringsprogrammet.

Mina nätverksplatser

Skapa ett eget nätverk där hemma. Det har blivit både bättre och lättare.

Ny Startmeny

Du kan se de senast använda programmen automatiskt i Startmenyn.



Aktivera och registrera

I kampen mot piratkopiering har Microsoft från och med XP-versionen av Windows (även XP-versionen av kontorspaketet) infört obligatorisk aktivering. Om du inte aktiverar inom 30 dagar efter installation fungerar programmet eller programmen inte alls eller bara i begränsad utsträckning.

Under aktiveringen – som man kan göra via Internet eller telefon – samlar Microsoft uppgifter om din dator och säkrar på så sätt samma exemplar av Windows XP inte kan aktiveras igen på en annan dator. Om du har köpt en dator där det redan finns Windows XP instal-

lerat är aktiveringen (men inte registreringen) redan gjord. Om du nöjer dig med att aktivera Windows XP behöver du inte lämna ut personliga uppgifter. Men bara aktivering räcker alltså inte om du någon gång i framtiden vill ha hjälp via telefon från Microsoft. För det måste XP vara registrerat, och då måste du uppge ditt namn och adress.

Aktivering

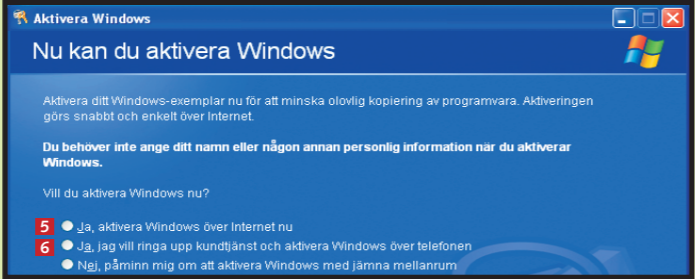
När du installerar får du frågan om du vill aktivera och registrera ditt program.

1 Under installationen får du frågan om du vill aktivera Windows XP. Svara ja 1 om du vill och kan göra det via Internet. Svara nej 2, om du hellre vill vänta. Det gör ingen skillnad.

3 Guiden "Aktivera Windows" startar. Om du har en Internetförbindelse kan du nu markera "Ja, aktivera Windows över Internet nu" 5. Om du saknar Internet skall du välja "Ja, jag vill ringa upp kundtjänst och aktivera Windows över telefonen" 6. Klicka sedan på "Nästa" och följ anvisningarna i guiden.

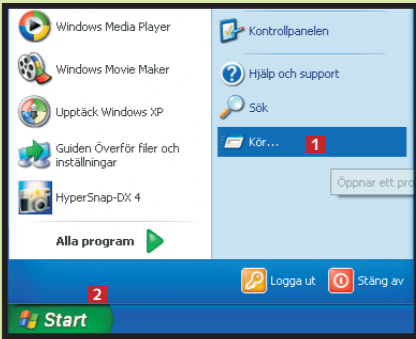


2 Om du hoppade över arkiveringen vid installationen kommer du att bli påmind med jämna mellanrum av en liten pratbubbla som dyker upp längst ned till höger på skärmen. Klicka på pratbubblan 3, när den kommer upp eller dubbelklicka när som helst på den lilla nyckelikonen 4 på verktygsraden.

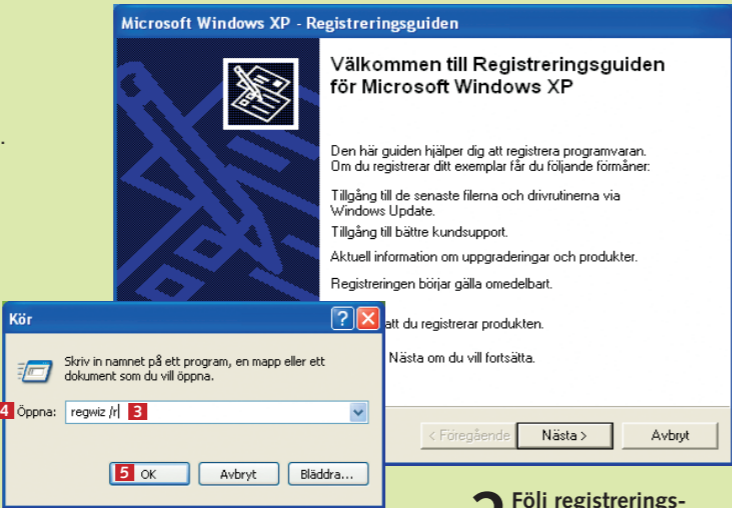


Registrering

Det är inte ett måste att aktivera Windows för att använda det, men för att få gratis hjälp från Microsoft, om det uppstår problem.



1 Välj "Kör" 1 i "Start"-menyn 2. Skriv "regwiz /r" 3 i boxen "Kör" 4. Det måste vara ett mellanslag före snedstrecket. Klicka på "OK" 5.



2 Följ registreringsguiden för Microsoft Windows XP.

Det finns inget på skrivbordet

Den som är van vid att starta tidigare versioner av Windows får nog en känsla av att det är tomt på skrivbordet när man

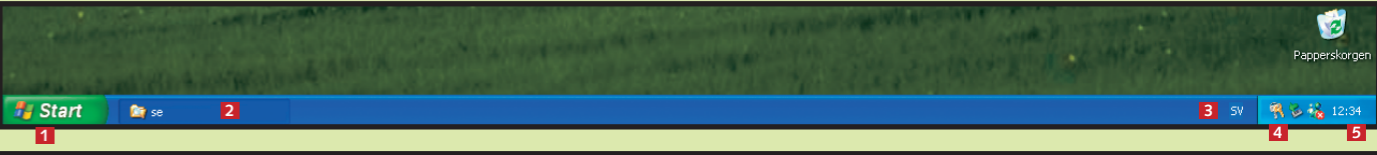
startar programmet första gången. Den enda ikonerna man ser är faktiskt papperskorgen. Men det är lätt fixat. Möjligheten

att ändra inställning av Startmenyn väntar vi med. Nu tittar vi bara på hur allt fungerar på en gång.

Skrivbordet

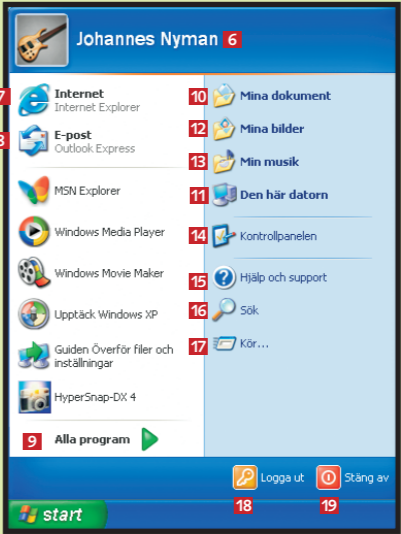
Frånsett att ikonerna för "Den här datorn", "Dokument" och "Internet Explorer" inte finns på skrivbordet, som vi är vana vid, är konstruktionen den samma. Längst ned till vänster öppnas "Start"-menyn 1. Till höger om Start, i aktivitetsfältet 2 visas vilka program och mappar som är öppna just nu. Man kan byta

språkinställning genom att klicka på – i vårt fall – bokstäverna SV 3 för svenska och få hjälp genom att klicka på frågetecknet 4. Längst ut till höger visas förutom klockan 5 även ikonerna för de program som startar automatiskt tillsammans med Windows.



Startmenyn

Startmenyn fungerar trots sitt nya utseende till stor del som den alltid har gjort. Överst visas namnet på den som är inloggad 6. Till vänster under namnet hittar man anslutningen till Internet 7 och e-post 8 samt några fasta program. Som något helt nytt visas även de senast använda programmen. Om du behöver ett program som ligger dolt hittar du det under Alla program 9. Den högra halvan innehåller bland annat de genvägar du förr i världen hade på ditt skrivbord. Dokument 10, Den här datorn 11, och till sist om datorn är del av ett nätverk – Nätverksplatser. Det finns också direkt tillgång till Mina dokument-mappens undermappar, Mina bilder 12 och Min musik 13, och slutligen kan man ta sig till Kontrollpanelen 14, "Hjälp och support" 15 samt funktionerna Sök 16 och Kör 17. Nederst ligger knapparna Logga ut 18, som vi kommer in på i slutet av det här avsnittet, samt Stäng av 19, som vi beskriver här nedan.



Tips för Windows XP

Om du vill dyka ned i alla juridiska spetsfundigheter som styr ditt användande av Windows XP skall du klicka på "Hjälp och support" till höger i Startmenyn. Använd sökordet "Licens" och välj rubriken "Frågor och svar om licensavtal för slutanvändare".

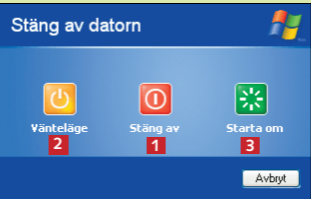
Om du vill använda de gamla kända ikonerna för till exempel "Den här datorn", "Delade dokument" och "Dokument" kan du högerklicka på skrivbordet, välja "Egenskaper" och under fliken "Skrivbord" klicka på "Anpassa skrivbordet".

Stäng av eller starta om

Man bör alltid använda Windows automatiska stängningsfunktion när det är dags att

stänga av datorn. Att bryta strömmen kan påverka datorns program.

1 Klicka på "Start" i menyn och välj "Stäng av".



2 Du kan nu välja mellan tre alternativ: med den mittersta knappen 1 stänger du av datorn och alla aktiva program. Om du i stället väljer "Vänteläge" 2 till vänster är det bara datorn som stängs av. Programmen lägger sig så att säga i dvala utan att radera öppna dokument. När man så startar datorn igen kommer den automatiskt att öppna allt som ligger i vänteläge. Till höger sitter knappen "Starta om" 3. Den behöver man använda då och då när man till exempel har installerat nya program. Den kan också vara en användbar möjlighet om datorn efter hårt arbete börjar att hitta på saker man inte bett om.

Intelligenta mappar

Mappar är och förblir det de alltid har varit, ett ställe att förvara sina filer, oavsett om det handlar om program, bilder, text eller något annat. Men i Windows XP ser mapparna annorlunda ut, och dessutom har de fått funktioner som passar till just det slags innehåll man placerar där.

Alla mappar har en menyrad och en verktygsrad (plus eventuellt en adressrad) högst upp. En ny detalj är ett tredelat aktivitetsfönster till vänster om fönstret med mapp-innehållet. Överst visas uppgifter som har betydelse för aktuell mapp. I mitten har innehållet också att göra med

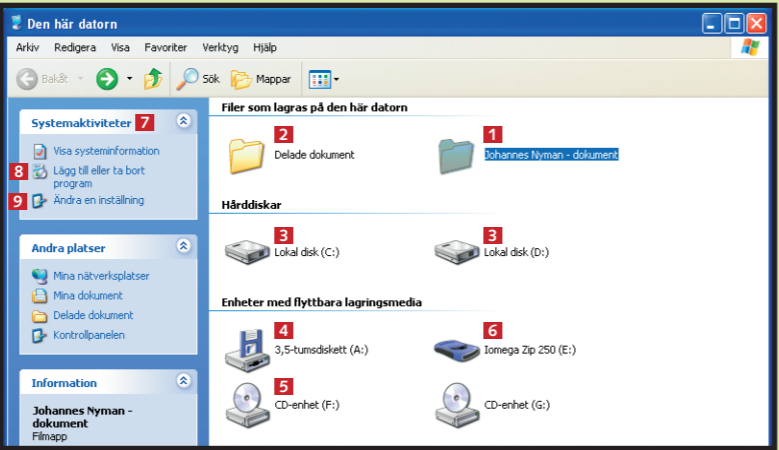
den aktuella mappen, men det handlar mest om att snabbt kunna ta sig till andra mappar. Längst ned visas information om aktuell mapp eller en markerad fil. I stort sett finns det tre slags mappar i en dator: systemmappar, vanliga dokumentmappar och Zipkomprimerade mappar.

Systemmappar

Systemmappar både fungerar och har precis samma slags uppbyggnad som vanliga mappar. Skillnaden är bara att Windows har placerat allt som utgör datorns grundläggande system här, medan de vanliga dokumentmappar är sådana som man själv arbetar med.

De viktigaste systemmapparna är **Den här datorn** och **Kontrollpanelen**. Om datorn är del av ett nätverk finns det också en tredje, mycket viktig systemmapp, nämligen **Mina nätverksplatser**.

Nätverk kommer vi in på i skolans sista avsnitt och Kontrollpanelen tittar vi på så snart vi behöver använda innehållet i mappen. **Den här datorn** är pc:ns huvudmapp. Härifrån har man tillgång till alla andra mappar i datorn.

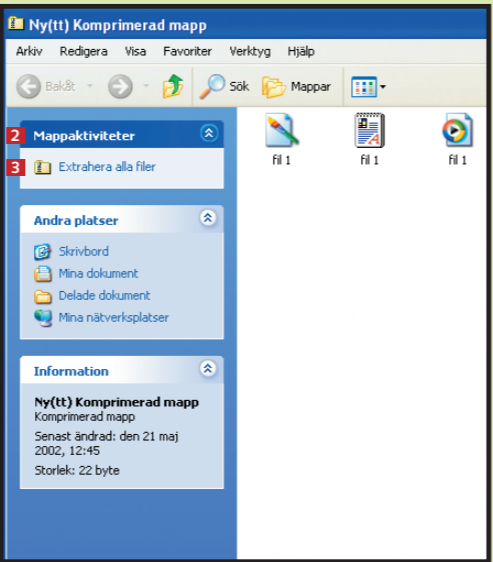


1 I mappen "Den här datorn" har du tillgång till två dokumentmappar. Dels den vanliga **1** för den som är inloggad på datorn, dels mappen Delade dokument **2**, som alla datorns användare kan ta del av. Längre ned får man tillgång till datorns hårddisk(ar) **3**, och allra längst ned får man tillgång till diskettenheter **4**, cd-romenhet **5** och eventuella andra extraenheter **6**. Högst upp i aktivitetsfönstret (till vänster) finns en genväg till datorns Systemaktiviteter **7**. Man också gå direkt till "Lägg till eller ta bort program" **8** eller välja "Ändra en inställning" **9**, som öppnar Kontrollpanelen.

Komprimerade filer

1 En komprimerad mapp känns igen på mappikonens blixtlås **1**. Fördelen med den här sortens mappar är att alla filerna i den är komprimerade så att de tar långt mindre plats på hårddisken. Förutom allt utrymme som man sparar är det också praktiskt att komprimera filer om man vill e-posta något eller spara på diskett.

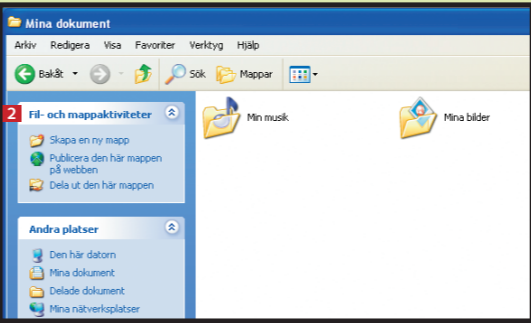
2 Den viktigaste funktionen i en komprimerad mapp finns under "Mappaktiviteter" **2**. Med ett enda klick kan man packa upp alla filerna **3**, för att sedan arbeta med dem på vanligt sätt. Datorn kommer automatiskt att föreslå att du skapar en ny okomprimerad mapp med samma namn på samma plats som den komprimerade. Dubbelklickar man på en fil i en komprimerad mapp kommer den automatiskt att packas upp och öppnas i det program den skapats i. Slutligen kan man packa upp en fil i mappen genom att markera den och hålla vänster mustangent nere medan man drar filen ur mappen.



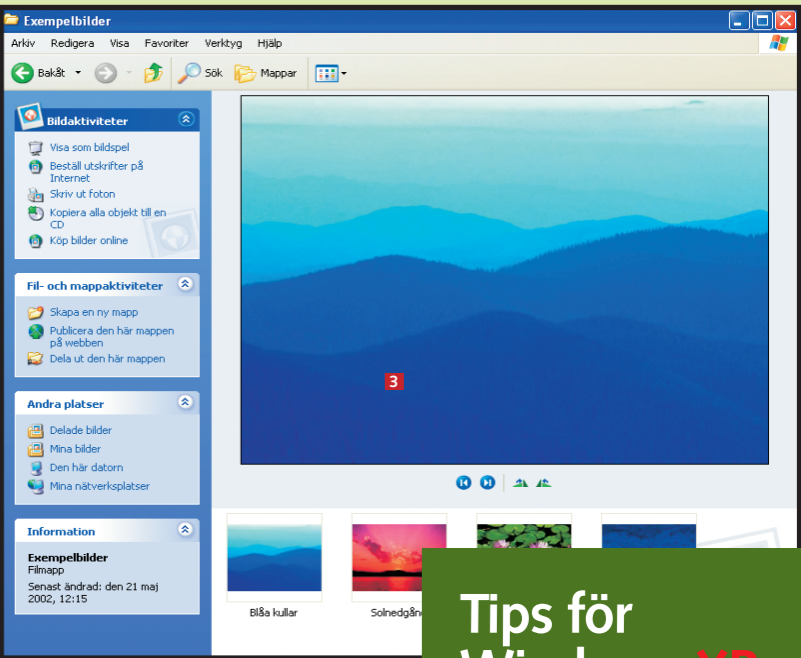
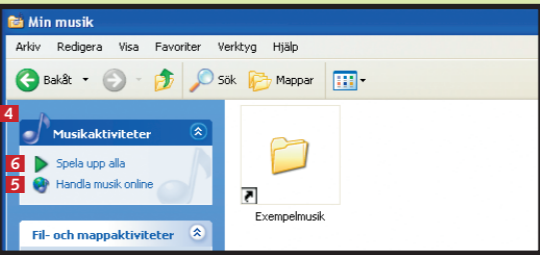
Vanliga mappar

Huvudmappen bland de vanliga mapparna heter **Mina dokument**. Därifrån får du automatiskt tillgång till mapparna **Bilder** och **Musik**. Som mappnamnen antyder passar de bäst för till exempel bilder, musik, text och kalkylark.

1 I mappen "Mina dokument" **1** vill man gärna skapa undermappar. Det kan till exempel vara en mapp för brev, skoluppgifter eller något annat. I aktivitetsrutan **2** till vänster handlar möjligheterna därför först och främst om att göra något med en speciell undermapp som man har markerat.



3 Mappen "Min musik" innehåller även den specialfunktioner i aktivitetsfönstret till vänster **4**. Man kan t.ex. gå direkt ut på Internet för att köpa musik online **5**. Men mer användbart är nog möjligheten att kunna spela upp alla låtarna i mappen **6** i Windows Media Player som vi återkommer till i skolans lektion fyra.



2 I bildmappen kan man visa ett förstorat exempel **3** på den bild man markerat. I aktivitetsfönstret har man dessutom bland annat möjlighet att visa alla bilderna i mappen i form av ett bildspel på skärmen, men man kan även sända alla bilderna till utskrift på skrivaren.

Tips för Windows XP

Om du har flera mappar och/eller andra fönster öppna och vill tillbaka till skrivbordet skall du högerklicka på Verktygsfältet och välja "Visa skrivbordet". Du kan öppna alla fönster igen på samma sätt och i stället välja "Visa öppna fönster".

Förutom Bild- och Musikmappar har Windows XP mappar för Fotoalbum, Musikartister och videofilmer.

Skapa ny mapp

Man kan skapa nya mappar på skrivbordet eller i vilken mapp som helst.

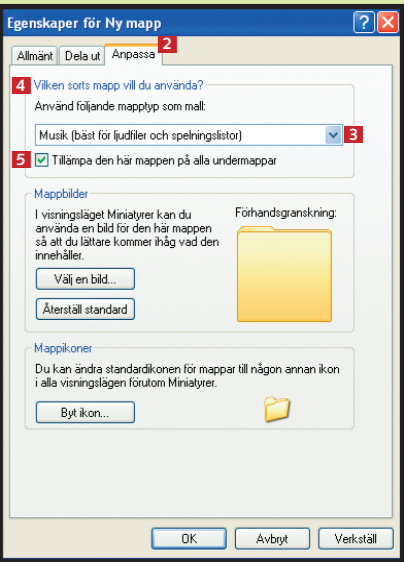
1 Högerklicka där du vill placera den nya mappen och välj "Nytt" **1**. Här kan du välja mellan två möjligheter – den översta som är en vanlig mapp **2** – eller den nedersta – som är en Komprimerad mapp **3**.

Anpassa mappar

Mapparna anpassas som tidigare. Under meny **Visa** definierar man hur ikonerna i mappen skall se ut, och under Egenskaper har man möjlighet att påverka mapparnas allmänna inställningarna. Här tar vi en titt på nya speciella egenskaper.

1 Högerklicka på den mapp som skall anpassas och välj "Egenskaper" **1**.

2 Välj fliken "Anpassa" **2**, och en mapptyp i nedrullningsmenyn **3** under "Vilket slags mapp vill du använda?" **4**. Om de undermappar som du senare vill placera i mappen skall använda samma mall skall du markera rutan vid fältet "Tillämpa den här mappen på alla undermappar" **5**.



Dela datorn med andra

Det är inte så lyckat om till exempel familjens minsta utan vidare kan ta sig in i familjens korrespondens och av misstag radera ett brev till banken, familjens hushållsbudget eller något annat som man gärna vill behålla utan några ändringar.

Därför kan man mycket enkelt skapa flera användare i Windows

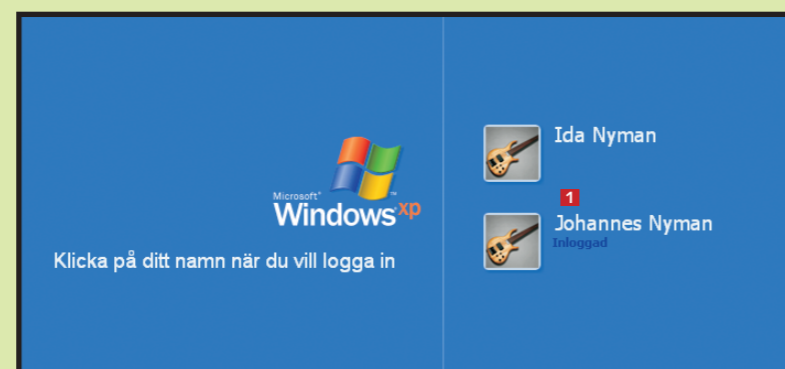
XP med var sin skrivbordsinställning och var sin egen privat dokumentmapp med mera. Via mappen "Delade dokument" kan man samtidigt se till att alla som använder datorn får tillgång till gemensamma filer.

Så snart man har upprättat flera användare får alla var sin "Mina dokument"-mapp.

Det betyder inte att det via en sökfunktion inte går att ta sig fram och öppna något som finns i någon annans dokumentmapp. Om det finns ett behov för det kan man också skapa total säkerhet, men då måste datorns så kallade filsystem ändras. Läs mer om det i skolans tredje lektion.

Välj användare

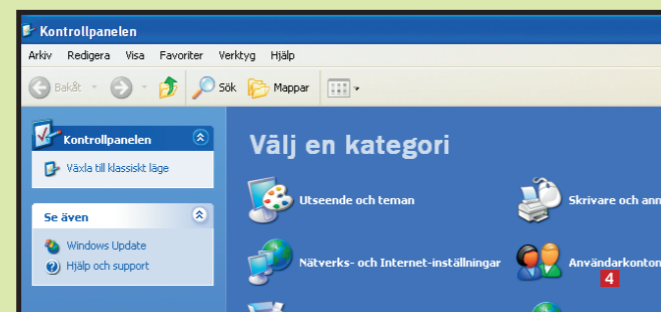
Redan i samband med installationen av Windows XP går det att skapa flera användare. I så fall dyker det upp en välkomstskärm innan Windows öppnar. Här kan man välja sin egen ingång och får automatiskt upp Windows som man har upprättat det. Klicka på ditt användarnamn 1 för att öppna din egen version av Windows.



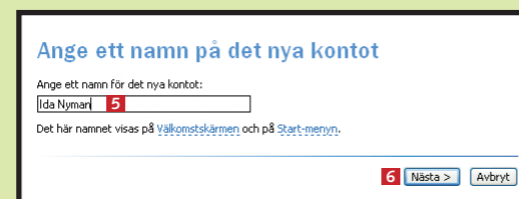
Ny användare

Om man inte har skapat flera användare i samband med installationen av Windows XP så går det alltid att göra. Det kräver att man har status som s.k. datoradministratör, men det har man automatiskt om man installerat Windows.

1 Öppna "Startmenyn" 2, och välj "Kontrollpanelen" 3.



2 Klicka på "Användarkonton" 4 i det första fönstret och på "Skapa konto" i nästa.



3 Skriv in namnet på den nya användaren 5 och klicka sedan på "Nästa" 6.

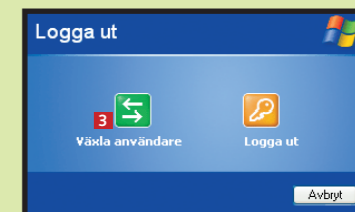


4 Välj om den nya användaren skall vara datoradministratör 7, så att vederbörande själv kan skapa eller radera andra användare, eller om personen skall ha så kallad begränsad tillgång 8. Med begränsad tillgång kan man inte styra över andra användare av datorn, men man kan fortfarande använda programmen. Klicka på Skapa konto 9.

Växla användare

Man behöver varken stänga av eller återstarta datorn för att någon i familjen skall sätta sig vid datorn i stället för någon annan. Om du är osäker på vem som är inloggad på datorn så kom ihåg att namnet på den som står överst i Startmenyn är den som är inloggad.

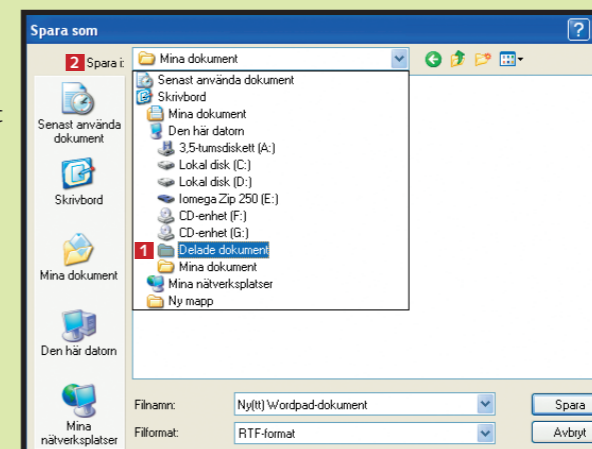
1 Klicka på ikonen "Logga ut" 1 längst ned till vänster i "Startmenyn" 2.



2 Välj "Växla användare" 3. Därefter kommer du tillbaka till välkomstskärmen där du kan välja en annan användare, på samma sätt som under "Välj användare".

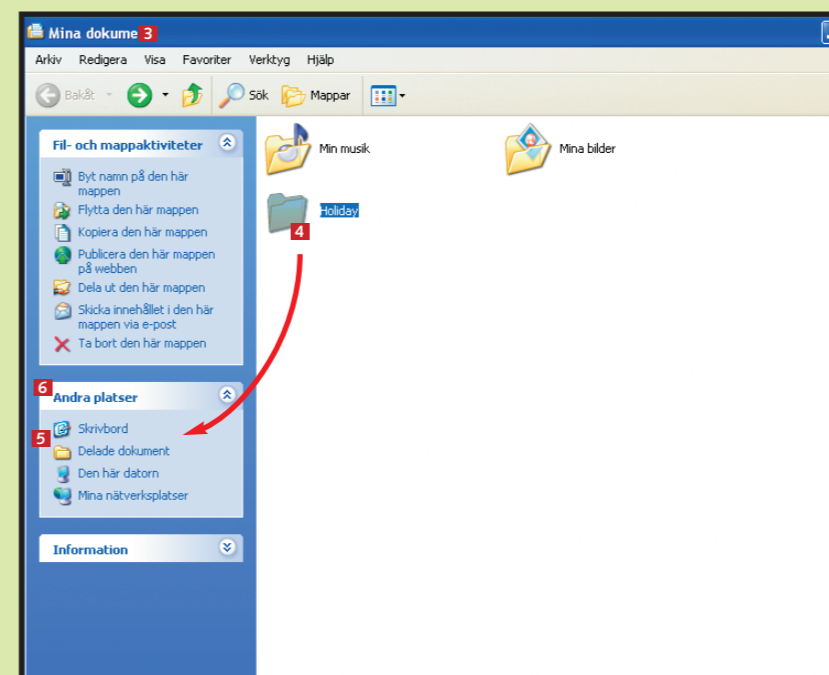
Dela dokument

Bilderna från familjens semester skall naturligtvis alla i familjen kunna titta på. Det samma kan gälla musik, textfiler och annat. Om man använder mappen Delade dokument och undermapparna Delad musik och Delade bilder är inte det något problem. Mapparna fungerar precis som de personliga mapparna men med skillnaden att alla användare enkelt kan öppna och eventuellt ändra i innehållet. Det finns två metoder om man vill placera något i mappen Delade dokument.



1 Om man vill spara ett dokument, en bild eller annat som alla skall kunna titta på skall man använda rullgardinsmenyn 1 vid sidan om "Spara i" 2 under rubriken "Delade dokument".

2 Om man har filer eller mappar i sin egen mapp "Mina dokument" 3 eller en undermapp, kan man markera den 4, hålla vänster mustangent nere och dra den till rubriken "Delade dokument" 5 under "Andra platser" 6 till vänster i mappfönstret. På så sätt får alla tillgång till innehållet i filen/ mappen.



Tips för Windows XP

Om du vill vara säker på att andra som använder datorn inte skall kunna komma in i din användarinställning och ändra den kan du använda ett lösenord som skydd. Det gör man i "Kontrollpanelen" under "Användarkonton". Klicka på ditt konto och välj rubriken Skapa ett lösenord.

Det är ganska lätt att lägga in en bild av sig själv som tonar fram vid sidan av namnet på öppningsskrmen i stället för de bilder Windows erbjuder. Under "Användarkonton" väljer du ditt konto och rubriken Ändra ett konto. Klicka på "Ändra bilden" och därefter på "Bläddra efter fler bilder" till dess du hittar den du vill använda.

Ett gästkonto är ett konto som alla har tillgång till och som passar för dem som bara använder datorn vid enstaka tillfällen. Gäster har bara begränsat tillträde. För att gästkontot skall kunna användas måste det först aktiveras. Klicka på "Kontrollpanelen", "Användarkonton" och ikonen för "Gäst". Svara ja till att aktivera kontot.